

BEKİR BÜYÜKARKIN'IN ROMANLARI

Fatih SAKALLI *

Öz: Bekir Büyükkarkin 1921'de doğmuş 1998'de vefat etmiştir. Edebiyatın roman, hikâye, tiyatro, şiir gibi farklı türlerinde eserler veren romancı altmışlı ve seksenli yıllar arasında yazdığı tarihi romanları ile tanınmıştır. Bu makalede Bekir Büyükkarkin'in edebi kişiliği ve eserlerinin içeriği ile kısa bir giriş yapıldıktan sonra hayatı hakkında bilgiler verilmiştir. Bekir Büyükkarkin'in eserleri başlığı altında romanları bir tablo halinde verilmiş daha sonra ise tiyatro, hikâye ve şiir türündeki eserleri basım yılları da belirtilerek sıralanmıştır. "Bekir Büyükkarkin'in Romancılığı" başlığı altında ise yazarın yayımlanan on iki romanı içerik, mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi hususlar altında değerlendirilmiştir. Sonuç bölümünde ise Bekir Büyükkarkin'in romanları ve romancılığı hakkında kısa bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bekir Büyükkarkin, edebiyat, romancı, tarihi roman

Novels by Bekir Büyükkarkin

Abstract: Bekir Büyükkarkin was born in 1921 and died in 1998. The novelist who had literary works of different genres that is; novels, stories, drama and poetry, is mostly known for his historical novels written between the sixties and eighties. In this article, after a short introduction with the literary personality of Bekir Büyükkarkin and the contents of his works, some information about his life is given. His novels along with his stories plays and poetry are given in the form of a table including their printing years. Under the heading "Bekir Büyükkarkin'in Romancılığı" (Bekir Büyükkarkin's Fiction) is the evaluation of his twelve novels in terms of content, space, time, and personality. In the conclusion section, final remarks are given about Bekir Büyükkarkin's novels and fiction.

Keywords: Bekir Büyükkarkin, literature, novelist, historical novel

Giriş

Roman, hikâye, tiyatro, şiir gibi edebiyatın farklı türlerinde eser veren Bekir Büyükkarkin, öncelikli olarak romancıdır. Altmışlardan seksenli yılların ortalarına kadar yazdığı konusu ve şahsiyetleri tarihten alınmış tarihi romanlarıyla tanınır. Bekir Büyükkarkin'in yine birçoğu tarihe ve tarihteki şahsiyetlere dayanan küçük hikâyeleri de 'Tarihten Hikâyeler' adıyla yayımlanmıştır. Bu hikâyelerde de Türk tarihinin birçok dönemi ve bu dönemlerde yaşamış şahsiyetlerin yaşantıları konu edilmiştir. "Tarihi gerçeklerden ilham alarak roman yazan Bekir Büyükkarkin'in romanları Osmanlı Tarihi'nden ve Milli Mücadele'den kesitler sunar. Bu eserlerde Osmanlı Tarihi ve Milli Mücadele bir sanatkarın gözüyle sanatsal bir endişeyle romana konu edilmiştir. (Tekşan, 2000: 353) Tarihi romanlarıyla tanınan Bekir Büyükkarkin, tiyatro sahasında da üretken bir yazar kimliği ile karşımıza çıkar. "Büyükkarkin'in oyunlarında çeşitli semboller kullanarak birtakım konular üzerinde durduğu görülür." (Sakallı, 2015: 99) Bekir Büyükkarkin'in oyunları; hayata ait değerlerin, yaşanmışlıkların, kavramların tarihin vb. sunumu olarak değerlendirilebilir. Bekir Büyükkarkin'in romanları vasıtasıyla tarihe, geçmişe ve

* Doç. Dr. Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eposta: fsakallı@gazi.edu.tr. ORCID ID: 0000-0002-3706-0942

günümüze ışık tutarken tiyatroları ile de tarihe, yaşanmışlıklara, yaşanması muhtemel olaylara ve insanlık hâllerine gönderme yaptığı söylenebilir.

Bekir Büyükarkın'ın Hayatı

Bekir Büyükarkın, 1921 yılında İstanbul'da doğar. 1939 yılında Vefa Erkek Lisesi'ni, 1942 yılında ise Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi'ni bitirir. 1943 yılında Anadolu Sigorta Şirketi'nde çalışmaya başlayan yazar, İkinci Dünya Savaşı yıllarında askerlik görevini yapar. Askerlikten sonra 1945'te aynı görevine geri döner ve 1953 yılına kadar Anadolu Sigorta Şirketi'nde muhasebeci olarak çalışır. 1953 -1960 yılları arasında Türk Ticaret Bankası'nda genel muhasebe müdürlüğü görevinde bulunur. 1960'tan sonra özel bir büro açarak serbest mali müşavir olarak çalışır. Eserlerinin çoğunu 1960-1979 yılları arasında kaleme alır. Yazı hayatına lise yıllarında tiyatro eserleri yazmakla başlayan Büyükarkın, çeşitli dergi ve gazetelerde şiir, hikâye ve romanlar yayımlar. Vefa Lisesi'nde öğrenci iken Efe piyesini yazan ve oynatan yazar ilk hikâyelerini On İki Masal adıyla Yapı Dergisi'nde yayımlar. 1945 yılında Son Telgraf ve Akşam gibi gazetelerde hikâyeleri yayımlanan yazarın ilk romanı Cadıların Kırbacı, Sol Telgraf gazetesinde tefrika edilir. İlk tiyatro eseri olan Dökmeci 1947 yılında CHP'nin açtığı tiyatro yarışmasında Ahmet Muhip Dıranas'ın 'Gölgeler' adlı oyunuyla birlikte ödül kazanır. Dökmeci, Yarısı, Duman, Soyтары, Tanyeri gibi tiyatro eserleri İstanbul Şehir tiyatrolarında oynanır. Berlin'de sahneye konan 'Duman' başka yerlerde de oynanır. Soyтары, TRT'de dizi film olarak gösterilir. 'Yarısı' adlı tiyatro eseri de senaryosu yazılıp filmi çekilerek TRT'de gösterilir. Romanlarının birçoğu gazetelerde tefrika edildikten sonra kitap halinde yayınlanır ve defalarca baskıları yapılır. Son Akın romanı da film yapılarak sinemada gösterilir. Kavuk adlı oyunu ile Kültür Bakanlığı'nın açtığı Ortaoyunu Metin yarışmasında 1986'da ödül kazanırken Gece Yarısı romanı ile 1988'de Kültür Bakanlığı'nın edebiyat ödülünü alır. Bozkırda Sabah romanı da tiyatro eserine çevrilerek İnönü Vakfı Tiyatro Yarışmasında 1988'de ödüle layık görülür. Uzun yıllar tarih araştırmaları yapan ve romanlarının çoğunu bu araştırmaların ışığında yazan Büyükarkın, romanlarında geçmişi günümüzde canlandırarak dünü bugünde göstermek, dünü iyi tanımak amacını güder. Tarihimizin derinliğini ve milli kültürümüzün zenginliklerini göstermeye çalışır. Tarihi olaylara ait bilgisinin genişliğini, milli kültürümüze olan vukufunu, sanat ve şairane duygu inceliğini, vatan sevgisini ve Türklük şuurunun yüceliğini romanlarında yansıtan Büyükarkın'a Türk Kültürünün tarihi ve zengin birikimi üzerindeki çok değerli çalışma ve katkıları nedeniyle Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkez Başkanlığı'nca 1997'de şeref üyeliği beratı verilir. Uzun yıllar çeşitli derneklerde çalışmaları olan Büyükarkın, Vefadan Yetişenler Derneğinin kurucusu (1947) ve başkanı, Vefa Kulübünün Divan Başkanı, Musiki Kültür Derneği'nin kurucusu (1960) ve başkanı olarak hizmetlerde bulunur. Son eseri Kervansaray'ın son bölümlerini yazdığı günlerde 6.8.1998'de vefat eden yazarın kabri Edinekapı Şehitliği'ndedir. (Nomer, 2011: 311- 313)

Bekir Büyükarkın'ın Eserleri

Bekir Büyükarkın'ın yayımlanmış romanları aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Bekir Büyükarkın'ın Romanları

İlk Basım Yılı	Romanın Adı	Romandaki Dönem	Romanın Başkışisi veya Kişileri
1962	BİR SEL GİBİ	1632-1657	Derya Efendi, Cuma, Uluğ,
1963	SON AKIN	1592-1606	Koca Memil, Kara Murat
1965	BELKİ BİR GÜN	1795-1808	Kocaların Mehmet, III. Selim
1966	SULARIN GÖLGESİNDE	1490-1523	Kurdoğlu Muslihittin Reis
1967	TANYERİ	1402-1421	Gündoğdu, Tuğrul Alp
1969	BOZKIRDA SABAH	1919-1922	Gayret Remzi, Teğmen Ali
1973	YOLDAKİ ADAM	1876-1912	Mahmut
1977	GÜN BATARKEN	1914-1916	Ragıp
1979	KUTLU DAĞ	1281 - 1299	Aydoğdu, Osman Gazi
1987	GECE YARISI	1919-1922	Ragıp
2010	KERVANSARAY	1461 - 1473	Taşçıların Ahmet Ağa
2011	CADILARIN KIRBACI	1940lı-1950li Yıllar	Bedri

Bekir Büyükarkın'ın romanları dışındaki eserleri ise şu şekildedir:

Tiyatroları:

Dökmeci (1947), Yarısı (1967), Duman (1970), Keçiler (1970), Armutlar (1970), Yolcular (1970), Tanyeri (1970), Soyтары (1974), Balıkçı (1974), Genç Osman (1974), Kavuk (1987), Bozkırda Sabah (1988)

Hikâyeleri:

On İki Masal (1942), Tarihten Hikâyeler (1997)

Şiirleri:

Eski Dost (1959), Rüzgâr (1965)

Bekir Büyükarkın'ın Romancılığı**Bir Sel Gibi (1962)**

'Bir Sel Gibi' adlı romanda 1632- 1657 yılları arasındaki siyasi, toplumsal ve iktisadi hayat gözler önüne serilir. Cuma, Derya Efendi, İzzet Çelebi, Uluğ gibi karakterlerin üzerine kurulu romanda IV. Murat döneminden başlayarak devletin durumu, yapılan yolsuzluklar, devletin bozuk düzeni, sosyal ve ekonomik yapısı anlatılır. Romanda Osmanlı Devleti'nin bu durumu, Cuma, Derya Efendi ve Uluğ'un çevresinde gelişen olaylara bağlı olarak anlatılır. O dönemdeki bozuk düzen, birçok insanın ölmesine neden olurken devlet düzeninin tam olarak işlememesi, rüşvet alma, görevi kötüye kullanma gibi hususları da beraberinde getirmiştir.

Roman boyunca Cuma ve Uluğ, devleti bu bozuk düzeninden kurtarmak için dağ, tepe demeden gezerek bu duruma çare ararlar. Bu süreçte birçok badire atlatan bu yiğit insanlar en sonunda amaçlarına ulaşırlar. Bir Sel Gibi romanının teması Osmanlı Devleti'nin yirmi beş yıllık gerileme sürecine neden olan unsurları durdurmaya çalışan vatansız insanların çabası söz grubu ile ifade edilebilir. O dönemde rüşvet alan ve görevine kötüye kullanan devlet adamlarına karşı ellerinde hiçbir imkân olmamasına rağmen devletin içinde bulunduğu durumdan kurtulması için ellerinden gelenin fazlasını yapan insanların yaşadıkları üzerine kurulan romanda; devlet yönetiminin yanlış kişilerin eline geçtiği ve bu yanlış kişilerin icraatları sonucu imparatorluğun ne kadar gerilediği anlatılmak istenmiştir.

Son Akın (1963)

'Son Akın' romanı 'Akıncı Son Nefesini Serhatte Verir' alt başlığını taşır. Romanda 16. yüzyılın sonu ile 17. yüzyılın başlarına denk gelen on dört, on beş yıllık bir süreç ele alınır. Roman kahramanı Koca Memil vasıtasıyla akıncılık olgusu işlenirken aşk, sevgi, vatan birliği gibi konular üzerinde durulur. Roman kişileri arasındaki sınıfsal farklılıklar, romanın kurgusunda önemli rol oynamıştır. Hatçe Ana'nın bir çiftlik sahibinin kızı olması, Koca Memil'in bir akıncı olması, Ayşegül'ün yine bir çiftlik sahibinin kızı olması, Murat'ın babasız fakir bir çocuk olması gibi olgular romanın olay örgüsünde statü bakımından zengin ailelerin kızlarının kendilerinden fakir ailelerinin erkekleri ile evlenmelerini beraberinde getirmiştir. Hatçe Ana'nın Koca Memil'e kaçması, Ayşegül'ün Arif Bey ile evlenmeyi istemeyerek Murat'ı istemesi gibi durumlar aşkın önünde hiçbir sınıfsal farklılığın duramayacağı gerçeğini gözler önüne serer.

Romanda bu ikili ilişkilerin dışında Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde akıncıların bu topraklar için verdikleri mücadeleler anlatılır. Romanda Yerköy'de başlayan olaylar, Murat'ın Akıncı olması sebebiyle Eflak, Boğdan, Nemeç, Silistre, Bosna, Mora, Semendere, Macaristan, Beç ve Estergon gibi mekânlarda geçmiştir. Kara Murat, Koca Memil, Deli Durmuş gibi karakterler vasıtasıyla akıncıların vatan savunmasındaki rolleri üzerinde durulmuştur.

Belki Bir Gün (1965)

'Belki Bir Gün' adlı romanda III. Selim dönemindeki olaylar üzerinde durulur. 1795 – 1808 yılları arasında Nizam-ı Cedid'in kurulmaya çalışıldığı, Yeniçeri ocağının kaldırılarak yeni bir yapılmaya gidildiği sancılı dönemdeki bu olaylar, yine tarihi şahsiyetler etrafında kurgulanarak anlatılır. Romanda Topkapı Sarayı geniş yer tutarken, Bağdat Köşkü ve harem dairesi gibi mekânlarda tasvir edilir. Romanın ana mekânı İstanbul iken, kocaların oğlunun yaşadığı Yerköy, Sultan Selim'in hapsedildiği Edirne diğer mekânlar olarak karşımıza çıkar.

III. Selim'in saltanatı sırasındaki olayların anlatıldığı romanda Kabakçı Mustafa İsyanı, Rusçuk, Tuna ve Eflak taraflarında meydana gelen olaylardan da söz edilir. "Bekir Büyükkarın, Belki Bir Gün adını taşıyan romanında Kocaların Oğlu Mehmet Bey'in hayatından on üç yıllık bir safhayı anlatır... Babasının şehit düşmesinin ardından Akıncı Beyi ve Yerköy ayanı seçilen Kocaların Mehmet'in hayatının romana mevzu olan bölümü 1795- 1808 yıllarıdır ve bu Sultan Selim'in hayatının on üç yıllık devresine rastlar." (Fedai, 2014: 263) Romanda Sultan Selim ve Kocaların Mehmet dışında Halil Ağa, Cihan Hatun, Ramiz Ağa, Nevcivan, Refet Kadın,

Behram Çavuş, Mercan Ağa, Alemdar Mustafa Paşa, Kabakçı Mustafa, Pazvandoğlu, Terseniklioğlu gibi şahsiyetleri de görürüz.

Suların Gölgesinde (1966)

'Suların Gölgesi' romanı, 'Kurdoğlu Muslihittin Reis'in Maceraları' alt başlığını taşır. Romanda 1490 ile 1523 yılları arasında siyasi, sosyal ve toplumsal olaylar, roman kahramanı Kurdoğlu Muslihittin Reis'in maceraları etrafında ele alınır. "İlk önce Akşam gazetesinde tefrika edilen romanın 13 Mart 1966 tarihli nüshasında Doğan Özgüden imzasıyla şöyle bir yazı çıkmıştır: Bekir Büyükarkın, tarihi belgelere dayanarak hazırladığı Suların Gölgesinde isimli romanında Barbaros kadar güçlü bir Türk korsanının, Kurdoğlu Muslihittin Reis'in hayatını ve maceralarını dile getirmektedir. Suların Gölgesinde, sadece zevkle izlediğiniz bir roman değil, aynı zamanda Osmanlı tarihine ışık tutan bir belge olacaktır." (Büyükarkın, 2015: 508-509)

Romanda büyük Türk denizcilerinden birisi olan Kurdoğlu Muslihittin Reis'in hayatı ve Rodos Adası uğruna verdiği mücadele üzerinde durulur. "Yazar, eserde zamanı düzgün, tarihi kronolojik bir sıraya göre sunmuştur. Mekân olarak roman kahramanının denizci olması sebebiyle daha ziyade açık denizler, adaların fiziki yapısı, kaleler, gemilerin yapısı, saray gibi yapıların detayları başarılı bir şekilde tasvir edilmiştir. Bu hâliyle roman yalnızca bir edebi eser olmayıp tarihe, devlet nizamına, kişiler arası ilişkilere, milli kültüre ışık tutan, okuyucuya tarih bilinci vererek tarihi ile gurur duyabileceği duygusunu hissettirmektedir." (Fedai, 2014: 271-272) Osmanlı Devleti'nin kendi içinde huzursuzluk yaşadığı bu dönemdeki olaylar, Kurdoğlu Muslihittin Reis'in etrafında gelişen olaylara bağlı olarak anlatılır.

Tanyeri (1967)

'Tanyeri' romanı da roman kahramanları Gündoğdu ve Tuğrul Alp çevresinde 15. yüzyılın başlarında Anadolu'daki savaşları ve Türklerin birbirine girdiği bir dönem olan Fetret Dönemini anlatır. Romanın yazılma sürecinde birçok gerçek kaynaktan yararlanan Büyükarkın, dönemin yaşayışını ve anlayışını düzgün bir biçimde aktarmıştır. Romanın tarihi yönünün dışında duygusal yönü de Gündoğdu'nun sevdiği Fatma'yı diyar diyar arayışı vasıtasıyla işlenmiştir. Romanın şahıs kadrosunda Gündoğdu, Hacı İvaz Paşa, Fatma, Tuğrul Alp, Ahmet Alp, Döndü gibi şahsiyetler bulunmaktadır. Romandaki olaylar, Çubuk Ovası, Bursa, Akşehir, Toroslar, Sultan Hanı, Sulucakarahöyük, Kırşehir, Konya, Karaman, Edirne, Söğüt, Seyitgazi, Karaburun, Amasya, İznik, Edirne Sarayı gibi mekânlarda geçmektedir.

1400'lü yıllardaki Anadolu insanı ile beraber savaş ve siyasi olgularla çatışmalarının anlatıldığı dönem, Yıldırım Beyazıd'ın hüküm sürdüğü yıllara rastlar. Romanda Tanyerinin bir yer, bir nokta olmayıp bir imanı, yeniden doğuşu, yaşama gücü ve inancını temsil ettiği ifade edilir. Vatan, millet sevgisinin ve bağımsızlık isteğinin birlik ve beraberlik olgusu ile nasıl gerçekleştiği vurgulanmak istenir. Eserde Gündoğdu ve etrafındaki kişilerin şahsında aşk ve vatan uğruna verilen mücadele ruhu gözler önüne serilir. Gündoğdu'nun Anadolu'yu gezmesi vasıtasıyla farklı adet, gelenek, görenek ve mezhepler tanıtılırken bu süreçte Gündoğdu'nun kaybettiği eşi Fatma'yı arama çabalarını da görürüz. Yıldırım Beyazıd ile Timur'un çatışmalarının olduğu yıllarda mücadele, inanç, birlik ve beraberlik ruhu ile her şeyin üstesinden gelinebileceği anlatılmak istenir.

Bozkırda Sabah (1969)

'Bozkırda Sabah' romanının kapağında 'Kurtuluş Savaşımızın Romanı' açıklaması vardır. Bu romanı yazmak için savaş mekânlarında incelemelerde bulunan yazar, Gayret Remzi ve Teğmen Ali karakterleri etrafında kurguladığı romanında İzmir'de Yunan askerinin karaya çıkması ile başlattığı olayları düşmanın denize döküldüğü 1922 tarihine kadar sürdürür. Eser, zafere inanmış bir toplumun başarısını gözler önüne serer. "Romanın adı aslında bir müjde içermektedir: Bozkırda Sabah... Milli Mücadele başarıya ulaşmış, bozkırda sabah olmuştur. Sonrası aydınlık, günlük, güneşliktir..." (Tekşan, 2000: 353) Gayret Remzi, Emine, Teğmen Ali, Fahri, Nihâl, Gökmen Yüzbaşı, Hinoğlu Bayram, Binbaşı Cemal, Yüzbaşı Kemal, Zehra Kadın, Hayriye Teyze gibi şahısların yer aldığı romanda İzmir'de başlayan olaylar, Menemen, Bergama, İnebolu, İstanbul, Ankara, Kula, İnönü, Eskişehir Kızılay Hastanesi, Sakarya, Dumlupınar gibi mekânlarda geçer.

15 Mayıs 1919'da Yunan askerinin İzmir'e çıkmasıyla başlayan olaylar, 9 Eylül 1922'de Yunanlıların İzmir'den çıkarılmaları ile yani üç yıl, üç ay, yirmi dört gün sonra son bulur. Düşman işgaline uğramış bir ülkenin kararlılığı ve bağımsızlık mücadelesi romanın başkişileri Gayret Remzi ve Teğmen Ali'nin şahsında verilir. Savaş süresince hayatları mahvolan birçok insan ve onların bu süreçte yaşadıkları, düşmanı ülke topraklarından atmak için halkın ve askerimizin verdiği üstün mücadele Bozkırda Sabah romanının kurgusunu oluşturur. Büyükarkın, bu romanında da birçok romanında olduğu gibi tarihi vesikalardan yararlanmıştır. Bozkırda Sabah, edebiyat tarihimizde Kurtuluş Savaşı'nı konu edinen romanların en başarılılarından biri olarak değerlendirilebilir.

Yoldaki Adam (1973)

Büyükarkın'ın, 'Yoldaki Adam' romanı 'Cihan Devletinin Buhanlı Yılları' alt başlığını taşır. Eserde, romanın başkişisi Mahmut'un yaşadıkları çevresinde 1876-1912 yılları arasında çatırdayan bir imparatorlukta gıfletler, ihanetler, tükenmişlikler, baskıcı politikalar, yeni anayasa ve hürriyet tartışmaları vb. anlatılır. Romanda Mahmut'un yıllar geçtikçe değişen fikirleri ve kafasının karışıklığı vasıtasıyla o dönem insanının genel ruh hâli yansıtılır. Çökmeye yaklaşan bir imparatorlukta halkın çözülmesi ve bunun bireyler üzerinde her anlamda yarattığı olumsuz etkiler romandaki zihniyeti yansıtır.

Mahmut, Rasih Usta, Doktor Cemil, Küçük Osman Paşa, İbrahim, Abdulhamit, Badik Satı, Daniş Efendi, Ferhunde, Nazlı, İffet Hanım, Ferah hanım, Zerafet Kalfa, Ayşe, Talip Usta, Enver Paşa, Osman Paşa, Abdülaziz, Sultan Murat, Abdülhamit Han, Mehmet Reşat, Kadir Baba, Hasan, Derviş, İsmail Emmi, Bayram Ağa gibi isimler romanın şahıs kadrosunu oluşturur. Romanda ana mekân İstanbul'dur. Bunun dışında İstanbul'un Horhor, Laleli, Beyazıt, Şehzadebaşı, Divanyolu, Aksaray, Beşiktaş, Kadırga, Unkapanı, Etyemez, Tophane, Balık Pazarı, Mısır Çarşısı, Cağaloğlu gibi semt ve mekânlar ile Yıldız Sarayı, Dolmabağçe gibi tarihi mekânlardan da söz edilir. Roman başkişisi Mahmut'un özlediği memleketi Erzurum ile Osmanlı'nın karışıklığı anlatılırken bahsedilen Rumeli, Karadağ, Makedonya, Plevne diğer bahsi geçen mekânlardır.

Romandaki tema, ortam karışıklığının bireyler üzerindeki olumsuz etkileri söz grubu ile ifade edilebilir. Romanda işlenen diğer bir husus da yenilikçi – gelenekçi

çatışmasıdır. Son dönemlerini yaşayan imparatorlukta insanların gösterdiği bu tutum, ülkenin genel bir manzarasının da özeti gibidir. Romanın isminin Yoldaki Adam olması başkışı Mahmut'un yaşanan tüm sıkıntılara, bunalımlara, imparatorluğun çöküşüne rağmen en baştan sona kadar yoluna devam etmesi ile açıklanabilir. Kısacası Yoldaki Adam romanı çökmekte olan bir devletin ve toplumun, bireyler üzerindeki olumsuz etkisini ve insan ruhunda oluşturduğu gitgelleri anlatan bir roman olarak tanımlanabilir.

Gün Batarken (1977)

'Gün Batarken' adlı roman, 'Cihan Devletinin Hazin Çöküşü' alt başlığını taşır. Romanda Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na katılması ile beraberindeki çöküş ve bu çöküşün ülke üzerinde yarattığı tesirler anlatılır. Roman kahramanı Ragıp çevresinde Osmanlı Devleti'nin son çırpınışları ve bu çırpınışların sosyal ve siyasi hayata yansımaları üzerinde durulur. Yoksul halkın savaşın başlaması ile daha da yoksullaştığı, insanların sosyal, siyasi ve ekonomik anlamda savaşın belirtilerini her anlamda hissettikleri ifade edilir. Türk askerinin yetersiz ve olumsuz şartlara rağmen vatanlarını savunmaktan bir an için vazgeçemedikleri vurgulanır.

Ragıp, Ahmet, Üsteğmen Eşref, Hasan Çavuş, Yüzbaşı Arif, Gayret Remzi, Bursalı Osman, Teğmen Şevket, Manav Kazım, Bekçi Gaffar Ağa, Aydınli Mehmet, Er Mustafa, Feride, Zehra, Hüsnüye Hanım, Hasibe Hanım, Üsteğmen Eşref'in Karısı, Yüzbaşı Arif'in Annesi, Mustafa Kemal, Dâhiliye Nazırı Talat Bey, Enver Paşa, Cemal Paşa, Liman Paşa, Halil Paşa, Nuri Paşa gibi şahsiyetlerin yer aldığı romanda olaylar, İstanbul'da başlar. Ragıp'ın savaştığı cephelerin mekân olarak yer aldığı romanda Filistin, Gelibolu, Çanakkale, Erzurum, Pasinler, Bayburt, Adana, İran, Bakü gibi mekânlar karşımıza çıkar ve roman İstanbul'da son bulur. 1914 yılının Temmuz ayında başlayan olaylar, romanın sonunda Ragıp'ın tekrar İstanbul'a döndüğü 1916'nın Şubat'ın da biter.

Romanda büyük sosyal ve siyasi olayların hem halkı hem de devletleri nasıl etkilediği vurgulanır. Gün Batarken romanında da Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na katılması ve topraklarının işgali anlatılır. İttihat ve Terakki Partisi'nin başındakilerin Osmanlı Devleti'ni I. Dünya Savaşı'na sokmaları ve bu savaşın nelere mal olduğu romanda eleştirilir. Vatan toprağının işgaline müsaade edilemeyeceği vurgulanır. Bütün bu hususlar romanın başkışısı Ragıp'ın yaşadıkları üzerinden verilir.

Kutlu Dağ (1979)

'Kutlu Dağ' romanı 'Osmanlı Devletinin Kuruluşu' alt başlığını taşır ve Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarını ele alır. Romanda Osman Gazi ve yanındakilerin beylik sürecinden han olma sürecine geçişte neler yaptıkları, Söğüt'te hayatın nasıl başladığı ve bir devletin varoluş sebepleri anlatılır. Roman, 1281-1299 yılları arasında Ertuğrul Gazi'nin oğlu Osman Gazi'nin Kayı Aşiretinin başına geçtikten sonra devlet kurma yolundaki mücadelesi üzerinde durur. Romanda Osman Bey dışında Dede Baba, Tankut Alp, Aydoğdu, Aydoğmuş, Aykaan Bacı, Kaya Alp, Akça Koca, Ayhan Çavuş, Dünder Bey, Savcı Bey, Gündüz Alp, Şeyh Edebali, Yahya Usta, Derviş Mahmut, Köse Mihal, Dursun Fakih, Tacettin Hoca, Alaaddin Bey, Bala Hatun, Mal Hatun, Sedef Hatun, Holofira gibi birçok şahıs yer almaktadır.

Ertuğrul Gazi'ye inananların bir kurtuluş ümidiyle Söğüt'e göçmesiyle başlayan romanda Aktopraklık, İtburnu, Domaniç, Ermeni Beli, Kulacahisar, Karacahisar, Çakırpınar, Bilecik, Bursa gibi mekânlarla karşılaşırız. Kutlu Dağ romanında Osmanlı Devleti'nin kuruluş yılları ve Osman Bey'in beyliğin başına geçmesiyle, Kayı Aşireti'nin nasıl güçlenmeye başladığı ve topraklarını genişletme çabaları vurgulanmıştır. Romanda vurgulanan diğer bir husus kişisel isteklerin hiçbir zaman halkın isteklerinin önüne geçmemesi gerektiği, kısacası il ve törenin, beyin isteklerinden her zaman önce geleceği olgusudur. Ayrıca romanda Dede Baba vasıtasıyla Türklerin tarihi, Oğuzlar, Kayılar, Eski Türkler, Türklerin Yaratılış Hikâyesi, Göç Destanı gibi birçok olay geriye dönüş tekniği ile verilmektedir. Alplik ve bacılık kavramlarının fonksiyonlarının da işlendiği romandaki olaylar, bir imparatorluğun kuruluş sürecinin nasıl gerçekleştiğini göstermesi açısından önemlidir.

Gece Yarısı (1987)

'Gece Yarısı' adlı roman, 'İşgal Altında İstanbul' alt başlığın taşır. Romanda İstanbul'un işgal altında olduğu yıllar anlatılır. 1919-1922 yılları arası İstanbul'unun ve buradaki insanların bağımsızlık için verdiği mücadelenin anlatıldığı romanda, hürriyete ve zafere inanmış bir iradenin neler yapabileceği gösterilir. Milli bir bilinç, milli birlik ve beraberlik ile yurdu işgalden kurtarmak isteyenlerin yaptıkları fedakârlıklar ve gösterdikleri mücadele romanın nirengi noktasını oluşturur. Ragıp, Feride, Mustafa, Şeref Efendi, Josef Ponti, Zerafet, Jorj Kallas, Kahveci Veli, Sadık Reis, Yarbay Sıtkı Bey, Yüzbaşı Benet, Kasap Şarl, Molla Efendi, Emine Hanım, Hasibe Hanım, Hüsniye Hanım gibi şahısların yer aldığı romanda olayların büyük bir çoğunluğu İstanbul'da ve İstanbul'un çeşitli semtlerinde geçmektedir.

Romanın başkişisi Ragıp, aynı zamanda yazarın Gün Batarken romanının da başkişisidir. Romanın başında Büyükarkın, "Bu roman, İstanbul'un korkunç işgal günlerinde Türk'ün bağımsızlığı için canlarını hiçe sayarak çalışan, kendilerinden sonra gelen kuşakların hür olarak yaşamalarını özleyen kişileri canlandırabilmek amacıyla yazılmıştır." (Büyükarkın, 2014: 5) sözleri ile romanı yazma sebebinin açıklar. Romanda Ragıp ve Şeref Bey gibi bu vatanın bağımsızlığı için mücadele eden insanlardan söz edilirken Türk halkının işgal yıllarında yaşadığı çaresizlik de gözler önüne serilir.

Kervansaray (2010)

Yazarın son romanı 'Kervansaray' da ise Osmanlı Devleti'nin Akkoyunlu Devleti ile olan mücadelesi, 1473'teki Otlukbeli Savaşı ve bu dönemdeki kervansaraylar anlatılır. "Ayrıca bu romanda kervansarayın ne olduğu, mimari hüviyeti, sosyal fonksiyonu, tatbikatı ve hukuku tarihi olaylar içinde ortaya konulur." (Fedai, 2014: 266) Osmanlı Devleti aleyhine Venediklilerle taht sevdası yüzünden anlaşmalar yapan Akkoyunlu Uzun Hasan'ın yaptıkları, Fatih Sultan Mehmet yönetimindeki Osmanlıların kervansaraylara bakış tarzı ve ahilik teşkilatı gibi olgular romanda işlenmektedir.

Taşçıların Ahmet Ağa, Hoca Rıza Efendi, Yahya Çelebi, Fatih Sultan Mehmet Han, Akkoyunlu Uzun Hasan Bey, Derviş Mehmet, Balöz Bacı, Gülten Kız, Kamber Ağa, Zeynep, Şahkulu Hatun, Emine Ana gibi şahısların yer aldığı romanda olaylar Sivas, Diyarbakır, Nevşehir, Bayburt, Niğde, Alanya, Adana, Gümüşhane, Trabzon,

Erzincan, Kayseri gibi şehirlerde geçer. Romandaki olaylar 1461 yılında başlar ve Osmanlılar ile Akkoyunlular arasında 1473 yılında gerçekleşen Otlukbeli Savaşı'na kadar sürer. Anadolu'ya hâkim olmak isteyen Akkoyunluların çevre halkına yaşattıkları ve bölgedeki hâkimiyet savaşlarının yanı sıra kervansarayların işlevi üzerinde duran roman, Fatih Sultan Mehmet Han'ın Otlukbeli Savaşı'nı kazanarak sınır güvenliğini tehdit eden unsurları ortadan kaldırması ile son bulur.

Cadıların Kırbacı (2011)

1945 -1946 yıllarında Son Telgrafta tefrika edilen ve yıllar sonra 2011 yılında Ötügen Yayınları tarafından neşredilen 'Cadılar Kırbacı' romanında Bedri adındaki roman kahramanının çocukluktan olgunluğa kadar geçen süreçte yaşadıkları etrafında kırklı ve ellili yılların panoraması anlatılır. O yılların yaşam tarzı, eğitimi, alışkanlıkları, giyim tarzı, kültürü ve daha birçok özelliği Bedri ve çevresindeki insanlar vasıtasıyla yansıtılır. Roman, ismini Zehra'nın ninesinin anlattığı 'Cadıların Kırbacı' adlı masaldan almıştır.

Romandaki tema toplum baskısı, yaşantısı ile beraber Bedri'nin şahsında görülen gerçek hayal çatışması söz grubu ile ifade edilebilir. Bedri, Nedim, Şevket Bey, Salih Ağa, Niyazi Bey, Fuad, Tevfik Bey, Ahmet Ağa, Ali, Fatma Hanım, Neşe, Elif Hatun, Yaşlı Kadın, Zu-zu (Zehra), Fatma, Belkıs gibi şahısların yer aldığı roman; İstanbul, ismi verilmeyen kasaba, Maraş, Foça, Beyoğlu, Taksim, Canlı Köşk, Çamlıca gibi mekânlarda geçer. İstanbul'da başlayan roman, Bedri'nin memuriyet yaptığı mekânlarda devam eder ve Bedri'nin tekrar İstanbul'a dönüşü ile burada son bulur. Roman boyunca Bedri'nin yaşadığı iç huzursuzluk, sürekli yaptığı vicdan muhasebesi, insanın içinde bulunduğu durum ile yaşamak istediği hayat arasındaki tezat gözler önüne serilir.

Sıradan basit bir hayatı sürüp çocukluk aşkı Neşe ile evlenmişken arzu ve tutkularına yenik düşerek İstanbul'un gece hayatında karşısına çıkan Zu-zu (Zehra) ya tutulması ve önem vermesi gereken her şeyi bir tarafa bırakması, ailesine karşı ilgisiz olması, Bedri'yi iç dünyasında sürekli huzursuz etmiştir. Yaşamış olduğu ikilem, Zehra'nın vereme tutularak Bedri'ye mektup yazması ile son bulur. Bedri'nin memur olarak çalıştığı Anadolu'daki yerler ile İstanbul'da tutkuları için gittiği mekânlar ise yaşanan ve heyecan için gidilen mekânlar söz grubu ile ifade edilebilir. Roman için, Bedri'nin kişiler ve mekânlar arasındaki git- gellerini anlatan bir eserdir tanımlaması yapılabilir.

Sonuç

Bekir Büyükarkın, 60lı yıllar ile 80li yılların arasında yazdığı tarihi romanları ile ünlenmiştir. Tiyatro, hikâye ve şiir gibi türlerde de eserleri bulunan yazarı, romancı olarak tanımlamak yerinde olur. Onun romanlarından sonra en başarılı olduğu tür ise tiyatrodur. Yazarın, romanlarını tarihi gerçekliklerden ve tarihi belgelerden hareketle kaleme aldığı ifade edilebilir. "Bekir Büyükarkın, tarihi romanlarını önce gazetelerde tefrika etmiş sonradan kitap haline getirmiştir. Yazar, tarihi romanlarında, tarih sevgisi yanında eğitici olma amacını da güder. Ancak, onun romanları sanat kaygısı gözetilmeden yazılmıştır." (Yılmaz, 2014: 56) Uzun yıllar yapmış olduğu tarihi araştırmaları, bilgi ve belgeleri romanlarında malzeme olarak kullanan Büyükarkın, bazı romanlarının arkasında bu bilgi ve malzemeyi de belirtir. Bozkırda Sabah, Tanyeri, Suların Gölgesinde bu romanlarına örnek gösterilebilir.

“Gerçekçi bir yaklaşımla ana hatları ile ele aldığı romanları, geçmişten ders alıp günümüzü daha iyi anlamamıza yardımcı olur. (Şireci, 2013: 107) Büyükarkın, bu romanlarını kaleme alırken tarihi bilgi ve belgelere başvurmuş, bazı romanlarını yazmak için ise bizzat olayların olduğu mekânları gezmiş, oralarda gözlemlerde bulunmuştur. Osmanlı İmparatorluğunun çeşitli dönemleri, I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı gibi önemli süreçleri işleyen romanlarda “yazar tarihi olayların arasına bir de aşk unsuru katarak romanların daha sıcak ve içten olmasına çalışmıştır.” (Tekşan, 2000: 353) Yazarın yukarıdaki romanlarından sadece ‘Cadıların Kırbacı’ adlı eseri tarihi roman olarak nitelendirilemez. Bunun dışında yer alan Bir Sel Gibi, Son Akın, Belki Bir Gün, Suların Gölgesinde, Tanyeri, Bozkırda Sabah, Yoldaki Adam, Gün Batarken, Kutlu Dağ, Gece Yarısı, Kervansaray adlı eserlerinin hepsi birer tarihi romandır. Bunların dışında yazarın askerlik yıllarında kaleme aldığı fakat yayımlanmamış ‘Maske’ adlı bir romanının daha olduğu bilinmektedir. Sonuç olarak Büyükarkın’ın romanları; malzemesi tarihe dayanan, tarihi gerçekliklerden hareketle kurgulanan, tarihi kişiliklerin de şahıs kadrosunda bizzat yer aldığı birer tarihi romandır. Bu eserler; tarihi romanı seven, tarihimizi merak eden, tarihi şahsiyetleri öğrenmek isteyen bireylerin de mutlaka okuması gereken romanlar niteliğindedir.

Kaynakça

- BÜYÜKARKIN, Bekir (2011), *Cadıların Kırbacı*, İstanbul: Ötüken Yay
- BÜYÜKARKIN, Bekir (2012), *Tanyeri*, 6. bs. İstanbul: Ötüken Yay
- BÜYÜKARKIN, Bekir (2013), *Bozkırda Sabah*, 3. bs. İstanbul: Ötüken Yay
- BÜYÜKARKIN, Bekir (2014), *Gece Yarısı*, 3. bs. İstanbul: Ötüken Yay
- BÜYÜKARKIN, Bekir (2014), *Belki Bir Gün*, 6. bs. İstanbul: Ötüken Yay
- BÜYÜKARKIN, Bekir (2014), *Bir Sel Gibi*, 7. bs. İstanbul: Ötüken Yay
- BÜYÜKARKIN, Bekir (2014), *Kervansaray*, 2. bs. İstanbul: Ötüken Yay
- BÜYÜKARKIN, Bekir (2015), *Kutlu Dağ*, 5. bs. İstanbul: Ötüken Yay
- BÜYÜKARKIN, Bekir (2015), *Suların Gölgesinde*, 5. bs. İstanbul: Ötüken Yay
- BÜYÜKARKIN, Bekir (2016), *Gün Batarken*, 4. bs. İstanbul: Ötüken Yay
- BÜYÜKARKIN, Bekir (2016), *Yoldaki Adam*, 5. bs. İstanbul: Ötüken Yay
- BÜYÜKARKIN, Bekir (2016), *Son Akın*, 6. bs. İstanbul: Ötüken Yay
- FEDAİ, Harid (2014), “Bekir Büyükarkın’ın Hayatı, Eserleri ve Suların Gölgesinde Adlı Romanı Üzerine Bazı Tespitler”, *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. S.12. 257-274.
- NOMER, Kemaleddin (2011), “Bekir Büyükarkın’ın Hayatı ve Eserleri”, *Cadıların Kırbacı*. İstanbul: Ötüken Yay. 311-313
- SAKALLI, Fatih (2015), “Bekir Büyükarkın’ın Tiyatroları”. *Asos Journal- The Journal of Academic Social Science*. S.10. 72-100
- ŞİRECİ, Şenay (2013), Bekir Büyükarkın’ın Romanlarında Milli Mücadele, Kıbrıs: Doğu Akdeniz Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- TEKŞAN, Mesut (2000), “Romanımızda Bekir Büyükarkın”. *Türk Yurdu Roman Özel Sayısı*. S.153-154. 347-353.
- YILMAZ, Sedef (2014), Bekir Büyükarkın’ın Romanlarında Siyasi Hareketler, Kıbrıs: Doğu Akdeniz Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.